

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΙΣ ΚΡΗΤΙΚΑΣ ΠΑΛΑΙΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑΣ ΕΠΙΓΡΑΦΑΣ

Ἐν Ἀρχ. Ἐφημ. 1942/44 (ἔξεδ. 1948) παράρτ. σελ. 13 κέξ. δημοσιεύονται ὑπὸ τοῦ κ. Β. Δ. Θεοφανείδου παλαιοχριστιανικαί τινες ἐπιγραφαὶ ἀποκείμεναι νῦν εἰς τὴν ἐν Καστελλίῳ Κισάμου Δημοσίαν Ἀρχαιολογικὴν Συλλογὴν, προερχόμεναι δὲ ἐξ αὐτῆς τῆς πολίχνης καὶ τῶν πλησιοχώρων μερῶν. Τὴν δημοσίευσιν συνοδεύουν φωτογραφικαὶ ἀπεικονίσεις, ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι δυνατὸν εἰς τινὰς περιπτώσεις νὰ ἐπιτευχθοῦν ἐν μέρει βελτίονες ἀναγνώσεις, αἱ ὁποῖαι παρατίθενται κατωτέρω. Μερικαὶ ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν ἔχουν δημοσιευθῆ ἤδη, ὡς ὁ ἐκδότης σημειώνει, ὑπὸ τῆς δίδος M. Guarducci, Inscr. Creticae, τ. II (1939), σ. 98 κέξ.

1. Σελ. 14 ἀρ. 2, εἰκ. 21 καὶ 22. Ὁ ἐκδότης μεταγράφει οὕτω :

*Ἰησοῦ Χριστέ, μνήσθητι τῆς κοιμη-
θείσης] ὡσίης δούλης σου
Ἄ[λ]υμπιάδος πιστῆς
δο[ύ]λης εἰς τὸν ἅπαν-
τα βίον.*

προσθέτων ὅτι «ἡ δευτέρα λέξις τοῦ δευτέρου στίχου, δυσανάγνωστος οὔσα, ὡς ἐκ τῆς διχοτομήσεώς της ἐκ τοῦ ῥήγματος, ἀναγνωστέα ἦ *ω(δ)σίης ἢ ἔλε]ως τῆς*. Προτιμητέα μοὶ φαίνεται», συνεχίζει, «ἡ ἀνορθόγραφος πρώτη τῆς σολοίκου δευτέρας, ὡς συνεπεστέρα πρὸς τὸν συμπληρωτέον χῶρον καὶ πρὸς τὴν ὅλην σύνταξιν τοῦ κειμένου». Τὰ εἰς τὴν ἀρχὴν ὅμως τοῦ στίχου συμπληρούμενα γράμματα εἶναι πολλὰ ἐν σχέσει πρὸς τὸν ὑπάρχοντα χῶρον. Τὸ πρᾶγμα οἰκονομεῖται, ἂν μεταγράψωμεν :

*Ἰησ(οῦ) Χρ(ιστέ), μνήσθητι τῆς κοιμῆ
[σε]ως τῆς δούλης σου
Ἄ[λ]υμπιάδος κτλ.*

Πρὸβλ. π.χ. Kaufmann, Handbuch, der altchr. Epigr. σελ. 145 : Θεὸς ὁ παντοκράτωρ - - - μνήσθητι τῆς κοιμήσεως καὶ ἀναπαύσεως τῆς δούλης σου Ζωνεήνης.

2. Σελ. 15 ἀρ. 3 καὶ σελ. 49, εἰκ. 23 :

[καταλι]
 πῶν [τὸν μάταιον]
 βίον κ[αί] [ζητῶν]
 παρὰ Θ[εοῦ] παντοκρά[
 τορος ἔ[λεος]
 Μηνὶ δ; 77 (;) ἐ[τῶν]
 Ἰν[δικτιῶνος;]

Συμφωνοτέρα πρὸς τὸν χῶρον καὶ τὸ ἀκολουθούμενον πρότυπον, τὴν ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι ὑπ' ἀριθ. 5 ἐπιγραφὴν, θὰ ἦτο ἡ ἐξῆς μεταγραφὴ :

[— — — καταλι]
 πῶν [τὸν μάταιον]
 βίον κ[(αί) ζητῶν ἔλεος]
 παρὰ Θ[εοῦ παντοκρά] -
 τορος· ἐ[κοιμήθη δὲ]
 μη(νὶ) Νοεμ[βρίῳ—]
 Ἰν(δικτιῶνος) —

Ἡ ὑπὸ τοῦ ἐκδότου προτεινομένη μεταγραφὴ τῶν δύο τελευταίων στίχων δὲν ἱκανοποιεῖ. Συνήθως μετὰ τὴν συντομογραφίαν *μη(νὸς)* ἢ *μη(νὶ)* ἀκολουθεῖ τὸ ὄνομα ὀλογράφως ἢ σχεδὸν ὀλογράφως. Βλ. π.χ. τὴν εἰς τὴν ἰδίαν σελίδα ὑπ' ἀρ. 5 ἐπιγραφὴν καὶ τὰς ἐν *Corpus der griechisch-christlichen Inschriften von Hellas I*, 1941, ὑπ' ἀρ. 19, 31, 32, 34, 36, 41, 43-45 κλπ. Θὰ ἦτο κατὰ ταῦτα βεβαία ἡ ἀνωτέρω διδομένη ἀνάγνωσις *Νοεμ[βρίῳ]*, ἀλλ' ἐξασθενίζουσι αὐτὴν τὰ ὑπὲρ τὰ γράμματα *Νο* ὑπάρχοντα συντομογραφικὰ σημεῖα. Καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ γράμμα *Ν* ἔχει ὀριζοντίαν γραμμὴν ἐνοῦσαν τὴν λοξὴν κεραιάν του πρὸς τὴν δευτέραν ὀρθίαν· ἀποτελεῖται δηλ. σύμπλεγμά τι. Ἡ πλουσία συλλογὴ τοῦ *M. A n i - Y o n a h*, *Abbreviations in Greek Inscriptions* (Ἱερουσαλὴμ 1940) δὲν μὲ ἐβοήθησε σχετικῶς.

3. Αὐτόθι ἀρ. 5 εἰκ. 25=Inscr. Cret II, VIII ἀρ. 8 (σελ. 100) μετὰ λαμπρᾶς φωτογραφίας. Ἐν στ. 5/ ἡ Guarducci ἄφησεν ὡς ἔχει εἰς τὸν λίθον τὴν λέξιν *κατάλιπε*, γραφεῖσαν κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὴν ἀμέσως προηγουμένην *κατάκιτε*, σύμφωνον δὲ πρὸς τὰς ἐν γένει γραμματικὰς γνώσεις τοῦ χαρακτοῦ (πρβλ στ. 7). Ὄρθως ἐξ ἄλλου ὁ Θεοφανείδης γράφει *κ(αί) ἡσύχιος* (στ. 2), *κ(αί)* (στ. 6), *παρὰ σὲ* (στ. 7) ἀντὶ τῶν παρὰ Guard. ἀντιστοιχῶν *κῆσύχιος*, *(καί)*, *παρὰ σ(ον)*. Ἐν στ. 4 ἡ Guard. τονίζει *ἰππιατρὸν* (οὔτω καὶ παρὰ *J. R o b e r t - L.*

Robert, REG 53, 1940, σ. 221, 119) συμφώνως πρὸς τὸ δίδαγμα τοῦ Ἡρωδιανοῦ π. καθολ. προσωδίας I 229, 11 Lentz.

4. Σελ. 16 ἀρ. 7 εἰκ. 26=Inscr. Cret. ἔ.ἀ. ἀρ. 12 (σελ. 101) μετὰ ἰχνογραφήματος. Ὁ Θεοφανείδης μεταγράφει :

κοσ] (ος ιο.
 . . . θαι ὑπὲρ ε . . .

ἢ δὲ Guarducci δίδει μόνον τὸν δεύτερον στίχον οὕτω :

— —]θαι ὑπὲρ ε.[— —

Ἐπιπέτω ὅτι δυνάμεθα νὰ ἀναγνώσωμεν :

⋈
]ΜΟΛΙΟΥ · [
 εὔχεσ]θαι ὑπὲρ ἐμ[οῦ

ἀναγνωρίζοντες εἰς τὸν τελευταῖον στίχον τὴν γνωστὴν φράσιν. Πρβλ. π.χ. K a u f m a n n, ἔ.ἀ. σελ. 71 (εὔξεται ὑπὲρ ἡμοῦ), 122 (εὔχου ὑπὲρ ἡμῶν).

5. Σελ. 17 ἀρ. 9, εἰκ. 27: «Δέκα τρία τεμάχια (μεγάλα, μικρὰ καὶ ἐλάχιστα) ἐνεπιγράφου ἐπιτυμβίου πλακὸς - - -. Φέρει ἄνω καὶ κάτω τὸ σημεῖον τοῦ στραυροῦ* καὶ ἔχει τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν :

⋈
 σῆμα τόδ(ε;) ις ορα(ν;)
 (σ;)οφρόνω(;)ς ὦ φίλ(ε)
 Θε(ο)ῦ δωρῆσ(αι)
 ἔνδεκ . . .

Ἐκ τῶν μικροτέρων τεμαχίων :

ννι
 ὁ κο(ι;)ρης
 Βαρ]νάβαν πεν.— .
 ωβεβανιησ
 διερης ἐκ
 φας ⋈ »

Ἐκ τῆς παρατιθεμένης φωτογραφίας, εἰς τὴν ὁποίαν περιλαμβάνονται ἕξ μόνον πρὸς ἀλληλα ἀρμόζοντα τεμάχια, εἶναι δυνατὸν ν' ἀναγνωσθῇ τὸ πλεῖστον τοῦ κειμένου, τὸ ὁποῖον παρέχει τὸ ἐξῆς ἐπιγραμμα :

*) Συμβόλου γνωστοῦ ὡς crux monogrammatica. Ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία συνηγμένη παρέχεται νῦν ἐν Corpus der gr.—chr. Inscr σ. 12.

σῆμα τόδ' εἰσοράας πινυ | τόφρονος, ὦ φίλε, κούρης |
 Θευδώρης, λυκάβαντι ἐν | ἐνδεκάτω βεβανίης |
 [. 4 . 5 .] ΔΙΕΡΗΣΕΚΑ | [. 6 . 7 .] φας †

Τὴν ἰδίαν ἀρχὴν σῆμα <τόδ' εἰ>σορά<α>ς ἐπιτύμβιον, ὃ παροδεῖτα εἶχε τὸ ἐκ Κυζίκου (;) ἐπίγραμμα CIG 3685 κατὰ τὴν διόρθωσιν τοῦ Boeckh, τὴν ὁποίαν δὲν εἶχε δεχθῆ ὁ Kaibel, Epigrammata Graeca ἀρ. 339, ἀλλ' ἢ ὁποῖα τώρα ἐνισχύεται ἐκ τοῦ παρόντος ἐπιγράμματος. Τὸ γράμμα Ε εἰς τὰς λέξεις εἰσοράας καὶ φίλε ἔχει ἰδιαίτερον σχῆμα β, ὅπερ εἶναι γνωστὸν καὶ ἀπὸ ἄλλας ἐπιγραφὰς τῶν ἰδίων χρόνων. Πρὸβλ. χοῆσιν διπλοῦ σχήματος τοῦ Ε καὶ εἰς τὴν ἐν σελ. 15 ὑπ' ἀρ. 5 (ἀνωτέρω ἀρ. 3) ἐπιγραφὴν.—Πινυτόφρονος ἢ πινυτόφρονος. Μᾶλλον ὅμως αἱ κάτωθι διακρινόμεναι κεραῖαι ἀποτελοῦν μέρος τοῦ ὕστερον προστεθέντος Υ εἰς τὴν λέξιν κόρης, ὅπου ὁ χαρακτὴς ἔγραψε πρῶτον τὸν κοινὸν τύπον τῆς λέξεως, ἀκολούθως δὲ διώρθωσε κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ μέτρου. Τὸ ἐπίθετον πινυτόφρων εἰς γυναῖκα προσαπτόμενον, κατὰ γενικὴν καὶ εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν τοῦ στίχου ἐν Ἀνθολ. Παλ. Γ' 8 (ἐκ Κυζίκου μετὰ τὰ μέσα τοῦ Β' π.Χ. αἰῶνος) καὶ παρὰ Kaibel ἔ.ἀ. ἀρ. 441, (Β' ἢ Γ' μ.Χ. αἰ., ἐκ Τραχωνίτιδος).

Εἰς τὸν ἐπόμενον στίχον δὲν γνωρίζω, ἂν πρόπη ν' ἀναγνωρίσωμεν τὸ ποιητικόν, πρὸς τὸ μέτρον καὶ εἰς ἐπιτύμβιον ἐπίγραμμα προσαρμοζόμενον ἐπίθετον διερῆς ἢ νὰ χωρίσωμεν δ' ἱερῆς ἑκα[

6. Ἐν σελ. 30 δημοσιεύεται ὡς ἐξῆς ἐπιγραφὴ χριστιανικὴ εὑρεθεῖσα ἐν Πολυρρηνίᾳ :

†
 υθυ νου
 ν Μιχαή[λ]
 ι ιου τοῦ δ -
 ούλου σου

Εἰς τὴν εἰκ. 19 οὐδὲν διακρίνεται. Μετ' ἐπιφυλάξεως προτείνω τὴν ἀνάγνωσιν :

†
 βο]ύθυ YOY*
 Ν Μιχαη-
 λίου τοῦ δ-
 ούλου σου

*) ἢ: βο]ύθυ<σ>ο[υξ | ν ;